

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกในหมู่บ้านที่มีอัตราป่วยซ้ำซากของจังหวัดศรีสะเกษ ระยะ 5 ปีที่ผ่านมา โดยผ่านความเห็นชอบของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านหนองบัวใหญ่ บ้านหนองบัวใหญ่ใต้ บ้านคำสะอาด และบ้านห้วยเจริญ ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในหมู่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุข ผู้แทนประชาชน และตัวแทนครูในหมู่บ้าน จำนวน 40 คนต่อหมู่บ้าน รวม 4 หมู่บ้าน 160 คน โดยใช้เทคนิค AIC ในการสร้างความตระหนักต่อปัญหาไข้เลือดออกทั้งในอดีต ปัจจุบัน และนำเสนอข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการแก้ไขปัญหาต่อที่ประชุมหมู่บ้าน เพื่อให้ชุมชนรับทราบและมีส่วนร่วมในการวางแผน ติดตามประเมินผล และพัฒนารูปแบบการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึง เดือนกันยายน 2552 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด เปรียบเทียบคะแนนค่าความรู้และการปฏิบัติก่อนและหลังดำเนินการ โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน Pair t-test เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสนทนากลุ่ม สัมภาษณ์เจาะลึก และการสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการศึกษา พบว่า รูปแบบการพัฒนาชุมชนโดยการประชุมวางแผนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคนิค AIC ในการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคทุกขั้นตอน ทั้ง 4 หมู่บ้าน มีรูปแบบแนวทางในการแก้ไขปัญหาโรคไข้เลือดออก 3 รูปแบบ ได้แก่ 1. โครงการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน 2. โครงการการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม 3. โครงการรณรงค์ประชาสัมพันธ์กำจัดและกวาดล้างลูกน้ำยุงลาย หลังดำเนินการโครงการประชาชนมีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) โดยมีความรู้เพิ่มขึ้นก่อนดำเนินการ 5.47 คะแนน (95%CI of $\mu_d = 5.03$ ถึง 5.91) และในด้านการปฏิบัติมีค่าคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) โดยมีค่าเฉลี่ยคะแนนการปฏิบัติเพิ่มขึ้นก่อนดำเนินการ 10.90 คะแนน (95%CI of $\mu_d = 10.47$ ถึง 11.33) ด้านการสนับสนุนต้องการความรู้ โดยเฉพาะในช่วงระบาดและได้รับความร่วมมือจากชุมชนอย่างจริงจังต่อเนื่อง จากการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน พบว่า ค่าดัชนีบริโต (Breteau Index : BI) จาก 68.51% เป็น 4.19%, ค่าดัชนีภาชนะที่พบลูกน้ำ (Container Index : CI) จาก 43.99% เป็น 5.82% และค่าดัชนีครัวเรือนที่พบลูกน้ำ (House Index: HI) จาก 48.32% เป็น 6.72% ซึ่งอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานขององค์การอนามัย การประยุกต์ใช้เทคนิค AIC เพื่อหาแนวทางในการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก โดยการพัฒนาศักยภาพและทุกกระบวนการมีส่วนร่วมสามารถทำให้ชุมชนปลอดโรคไข้เลือดออกได้อย่างแท้จริง

Abstract

This study was aimed at exploring model of community participation in control and prevention of dengue hemorrhagic fever by using A-I-C technique approach in high epidemic areas of Sisaket province. The purposive sample from 4 villages; Nong BuaYai, Nong BuaYai Tai, Kham Sa Ard and Huay Cha Roen rict, Benjaluk district of 160 participants were compose of village headman, village headman assistant, member of Tumbol administrates organization, health volunteer, people agents in a village, teacher in community who participated in the project. The methods included interview, group conversation, meeting, action plan development, monitoring and evaluation. The data was collected between February and September 2009. Descriptive data analysis was used with frequency, percentage, mean, standard deviation, minimum, maximum. Knowledge and practice before and after intervention was compared with paired t-test analysis. The analysis of qualitative data was content analysis.

There were 3 projected being developed after community potential development using A-I-C approach and these included: 1. the development of community participation project, 2. an envelopment management project and 3. The campaign and public relation for eradicate *Aedes* larva. After development people have increased knowledge significantly ($p < 0.001$). Knowledge point increased from 11.45 to 16.92 ($\bar{d}$ 5.47 point 95%CI of $\mu_d = 5.02$ to 5.91). Practice point increased significantly from 16.28 to 27.18 ($\bar{d}$ 10.90 point 95%CI of $\mu_d = 10.47$ to 11.33). The requirement of representative as want to knowledge support was received to do it seriously and community support were received community participation for along time. The community participation in all steps of surveillance, prevention, and control of dengue hemorrhagic fever can decrease *Aedes* larva index: Breteau Index (BI) form 103.55% to 5.33%, Container Index (CI) from 20.72% to 1.71% and House Index (HI) from 28.40% to 2.57% which complies with the standard of WHO. An applied A-I-C technique to reach community participation in all steps of surveillance, prevention, and control of dengue hemorrhagic fever can make a community being less affected by dengue hemorrhagic fever.